

İNAN

TRABZON HALKEVİ KÜLTÜR DERGİSİ

Ayda bir çıkar

İÇİNDEKİLER

Efendimiz kimdir	Kemal Kefeli
Güzel Türkçemiz	Mehmet Atay
Kendinizi bahtsız mı sayıyorsunuz	R. Toygar
Ne var bilmem ki insanın bu çağında	C. Toygar
Vatan marşı	Hasan Fehmi Süerdem
Vali Kadri Bey	Bilâl Akıncı
Çocukluk	C. Toygar
Kalem ve kâğıt	İbrahim Örs
Nerde İhsan Hamamî	Aziz Aktulga
Trabzon Tarihi	Şakir Şevket
Tahmis	H. İ. Akçam
Arzum	Selim Saraç
Kervan	Selim Saraç
Yürüyeceğimiz yol	Kemal Kefeli
Kuzeydoğu Anadolu'da bir gezi	Hamit Koşay
Halkevi haberleri	

Yeni seri sayı :

39

Nisan

1948

Kuruş

25

İNAN

TRABZON HALKEVİ KÜLTÜR DERGİSİ

Ayda bir çıkar

Yeniseri 39	Nisan	Sahibi : Abdullah Günel Yazı işlerini fiilen idare eden : Kemal Kefeli	Basıldığı yer : Yeniyol Basımevi	25 kuruş
----------------	-------	--	-------------------------------------	-------------

Musahabe

EFENDİMİZ KİMDİR

Kemal KEFELİ

Nüfusumuzun yüzde 75,6 sını köylerde oturan vatandaşlar teşkil etmektedir. Hudutlarının samimi bekçisi bütün bir millet olan bir vatanda ekseriyet teşkil eden bu saf ve temiz vatan çocukları aynı zamanda en büyük bir istihsal unsurudurlar.

Kanaatin, mücadelenin, asaletin örneğini veren bu mert insanların alın terinde bir milletin bekası saklıdır. Hudutlarda kılıncı kullanan bu kahraman insanlar, tarlasında sapanını mükemmel kullandıkça refahın anahtarlarını ellerinde saklarlar.

Büyük Atatürk, Türk köylüsünün asil meziyetlerini şu cümlede hülâsa etti ve değerlendirdi.

"Hakiki müstahsil olan köylü, efendimizdir."

Şöhret avına çıkmış, saf kimselerin vicdanında huzursuzluk yaratmağı muhalefatin tek yolu zannedenler Atatürkün bu vecizesini "Köylü efendimizdir," şekline ifrag ederek, bu mutlak ifadeyi istismare kalkışmışlardır.

Ömrünü iştret sofralarında, Kumar masalarında geçirmek suretile ne bir müstahsil ve ne de memlekete faydalı bir uzuv olmaktan çıkmış, bu sebeple sefaletle düçar olmuş kimselerde dahi bir zümre tahakkümü ve hoşnutsuzluğu yaratarak iktidar sandalyesine yükselmek isteyenler bugünkü vaidlerine mukabil, istikbâlde büyük bir hüsrana karşılaşacaklarını hesaba katmamışlardır.

Türkiyede; çiftçi olsun, amele olsun, tüccar olsun, şehirli olsun ne olursa olsun asla bir zümre tahakkümü bahis konusu olamaz.. Kalbi, kafası, vücudu milletin yükselmesi uğrunda işlemiyen insan, kim olursa olsun asla efendimiz değildir..

Fakat Atatürkün buyurduğu gibi

"HAKİKİ MÜSTAHSİL OLAN KÖYLÜ EFENDİMİZDİR."

Güzel Türkçemiz

II

Mehmet ATAY

Deli Dumrul bir gün köprü ci-
varında çadır kuran bir bölük hal-
kın ağlayarak feryad ettiğini işitir.
Oba halkından birine, neden böy-
le ağlaştıklarını sorar. Onlarda:

— Obamızı yaman bir yiğiti
vardı; taurının emriyle alkanatlı
Azrail gelip canını aldı. Onun için
ağlarız. Dumrul kızar, hiddetlenir:
((Bu azrailde kim oluyorki yiğitin
canını alır. Ya Kadir Allak birli-
liğin hakkı için bu azraili benim
gözümde göster, savaşıyım, çekiş-
eyim, yahşi yiğitin canını kurtara-
yım.)) diye yalvarır. Dumrulun bu
sözleri tanrıya hoş gelmez. Onun
canını almasını Azraile emreder.
Dumrul kırk yigit arkadaşıyla yi-
yip içerken Azrail gelir. Dumru-
lun korkudan görür gözü görmez
olur, tutar elleri tutmaz olur. Dün-
ya ve âlem gözlerine zindan kesir.
Azrail Dumrula:

— Al kanatlı Azraili gönder
çekişeyim, savaşıyım derdin. Şim-
di geldimki canını alayım. Verir-
misin yoksa benimle savaşırmısın
der. Dumrul, vay alkanatlı Azra-
il sen misin? Ben seni geniş yer-
de arardım, dar yerde buldum.
Şimdi elime geçtin, nasıl kurtulur-
sun? diye kılıcını çekerek Azra-
ile hucum eder. Azrail hemen bir
güvercin olup pencereden uçar.

Arkasından atına binen Dumrul
kırdan avlanırken Azrail atının gö-
züne görünür. At ürker, Dumrulu
yere çalar. Azrail Dumrulun göğ-
süne biner, ona eziyet eder ve ca-
nını acıtır. Onunla başa çıkamıya-
cağını anlayan Dumrul yalvarmaya
af dilemeye başlar. Azrail kendi
elinde bir şey olmadığını Allahü
Tealâya yalvarmasını söyler. Deli
Dumrul:

— Ya öyleyse can veren can-
alan Allahü tealâ mıdır?

— Evet odur.

— Ya öyleyse sen neyin belâ-
sısın? Sen aradan çık diyerek
Allaha yalvarmaya başlar:

Yücelerden yücesin,
Kimse bilmez nicesin,
Güzel Tanrı,
Nice cahiller seni gökte arar yer
de ister

Sen zaten müminler gönlündesin
Daim duran cebbar tanrı
Baki Kalan settar tanrı

Benim canımı alacaksan sen al
Dumrulun bu nedamet dolu
yalvarışı Tanrının gönlüne hoş ge-
lir. Canı yerine başka birini bul-
duğu taktirde affedeceğini Azraile
emreder.

Deli Dumrul bunun üzerine ba-
basına gider ve kendi yerine ca-
nını vermesini yalvarır. Babbası,

dünyanın şirin, canını aziz olduğu-
nu, daha sevgili olan anasına git-
mesini söyler. Babasından yüz bu-
lamayan Dumrul anasına koşar.
Başından geçenleri anlatır. Anası
şu cevabı verir:

Oğul oğul, ey oğul,
Dokuz ay dar karnımda taşıdı-
ğım oğul.
Dolama beşiklerde belediğim oğul,
On ay deyinca dünya yüzüne
getirdiğim oğul
Dolap dolap ak südümü emzir-
diğim oğul,
Akça burçlu hisarlarda tutulay-
dın oğul,
Kokmuş dinli kâfir elinde tutsak
olaydın oğul,
Altın akça gücüne seni kurtaray-
dın oğul,
Yaman yere varmışsın, varamam
Dünya şirin, can aziz, canımı kı-
yamam

Belli bil.

Naçar kalan Deli Dumrul karı-
sı ve çocuklarıyla helâllaşmak
için Azraileen izin alır. Başından
geçenleri birer birer karısına an-
latır. Gönlü kimi isterse ona var-
masını yalnız iki oğlunu öksüz bı-
rakmamasını vasiyet eder. Dum-
rulun hassas ve vefakâr karısı şö-
le der:

Ne dersin ne söylersin?
Göz açıp gördüğüm
Gönül verip sevdiğim
Koç yiğidim, şah yiğidim
Tatlı damak verip soruştuğum

Bir yaatıkta baş koyup emiştığım
Karşı yatan kara dağları
Senden sonra ben neylerim
Yaylıyacak olsam benim meza-
rım olsun.

Sovuk soğuk suların
İçecek olsam benim kanım olsun
Altın akcamı hacılayacak olsam
Benim kefenim olsun
Tavla tavla şahbaz atın
Binecek olsam benim tabutum
olsun

Senden sonra bir yiğidi
Sevip varsam, birlikte yatsam
Ala yılan olup beni soksan
Senin o muhannet anan baban
Bir canda ne varki sana kıya-
mamışlar
Arş tanık olsun, kürs tanık olsun
Yer tanık olsun, gök tanık olsun
Kadir tanrı tanık olsun
Benim canım senin canına kur-
ban olsun

Bunun üzerine Azrail kadının
kadını canını almak ister. Dum-
rul tanrıya tekrar yalvarır. Ala-
caksa ikisinin canını birlikte alma-
sını, koyacaksa ikisinin canında
bağışlamasını Allahtan niyaz eder.
Deli Dumrulun bu hareketi tanrı-
ya hoş gelir. Anasının ve baba-
sının canını alması için Azraile
emreder ve Dumrul ile karısına
140 ar yıl daha ömür verir.

Devam Eedecek

Kendinizi Bahtsız mı Sayıyor- sunuz O Halde!...

Reader's Digest'ten

Nakleden: R. Toygar

Şu dünya dane kadar da kendini bahtsız sayan insan vardır. Ya para yoktur, ya sıhhat, ya işler fena gitmiştir, yagut da bir kadın herşeyi altüst eder. Hemen hemen herkes bu dertlerden biriyle yanar, kavrulur. Fakat, acaba kaç kişi bunlara kendini kaptırmayarak, betbatlık uçurumuna arkasını dönüp "üm-it dağına," tırmana bilmiştir?..

Çoğunun başından hakiki felâket rüzgârı esmediği halde, maneviyat bozukluğundan, hadiseleri biraraya topluyarak "dertli insan," olmakta adeta birbirimizle yarışırız. İş sade dertlilikle kalmayıp; Sinir bozukluğu, hazımsızlık, geçimsizlik, kavga, gürültü ve en nihayet gerektiği kadar muvaffak olmamaya kadar varır.

Bu gibi hallerde Doktor Edvinin ilk söyleyeceği şey şudur: Vaziyetinizin yegane müsebbibi sizsiniz ve kendinizi yine yalnız kendiniz tedavi edebilirsiniz. Bu Doktor Edvin de kim oluyor diyeceksiniz. Bu doktor Edvin meşhur bir Amerikan ruhiyatçısı ve asabiyecisidir.

Sinirleri, korkakları, karasevdaya tutulmuşları, adeta doğuştan denilebilecek bir kabiliyetle, tedavi eder. Bunun için kendine meslektaşları

tarafından "Aziz," lakabı verilmiştir. Tedavide analize, hastalığı guruplaştırmaya, intibak tedavilerine öyle pek önem vermez. En mühim ilacı; hastalariyle dert ortağı olmak ve sonra onlara yukarıda zikre-ilen umumî teşhisi koyarak, hayatı olduğu gibi kabul etme yolunu göstermektir. İddiasının doğruluğunu isbat için daima hayattan alınan olaylara başvurur.

Meselâ; herşeyden çabucak müteessir olan, sinirleri bozuk hastasına Boston'da bir otelde kalan sinirli bir kadının hikâyesini anlatır. "Bu kadıncağız bitişik odadad gelen piyano sesinden son derece rahatsız olmaktadır. Carşonu, çağırarak; Fena halde asabım bozuldu diye şikâyet eder. Her tarafım tir tir titriyor. Bitişik odada münasebetsizin biri bütün gün piyanoyu dangırdatıp duruyor. Ya şunu susturun, yoksa düşüp bayılırsam sizden bilirim, deyince: Carson; Val-lahi bütün emirlerinizi yerine getirmek isterim ama içerdeki bayı susturmaya cesaret edemem. Çünkü; bu zat konserine hazırlanan meşkur piyanist Paderevski dir." Bunu işiten kadının sinirli hali derhal geçerek Paderevski olunca iş değişir diyerek biraz önce tütüylelerini diken di-

ken eden nağmeleri adeta gasyolarak dinlemeye başlar. Burada kadının hadiseyi karşılayış tarzından başka değişen birşey yoktur. Bizi sinirlendiren olayların hiç de okadar fena olmadıklarını, biraz soğukkanlılıkla düşünebilsek... Ve yahut hiç olmazsa bütün dikkatimizi onların üzerinde tophıyacığımızı unutmıya çalışsak...

Böyle bir hüsnüniyet ve irade ile gerçekten felâket denilebilecek hadiselerin menfi neticeleri giderilerek muvaffakiyetin yolu tutulabilir. Buna misal olarak da işte Doktor Edvin in iki hikâyesi:

"Frensiz ismindeki genç bir kız koneervatuvarı bitirerek küçük bir orkestra ile muhtelif şehirlerde muvaffakiyetli konserler vermektedir. Fakat ansızın babasına müzül iner annesi olmadığından konserlerine son vermek zorunda kalarak babasının yanına döner. İki sene sonra babası ölünce cebindeki iki yüz dolar ile Newyorka gider Maksadı tekrar konserlerine başlamaktır. Fakat bir sürü müracaattan sonra kendisi gibi yüzlerce müzisyenin iş aradığını görür. İşsiz hâmisiz ve parasız bir vaziyette ortalıkta kalmak şüphesiz bir felâket tir. İşte o zaman babasının nasihatlarını hatırlar: "Hadisele karşısında gerileme. Onları yenmek için icap ederse istikametini değiştir. Böyle bir durumda başka bir çare de yoktur... Genç kız konser vermekten vazgeçip daktilo ve Stenografi kursuna girer. İyi bir derece ile bvradan mezun olmakla da dert bitmez. Bu sefer de yine iş yok, Nihavet bir gün gazetelerde altında Frensiz imzası bulunan bir ilan körülür. "Tecrubesiz olduğum dan iş bulamıyorm. İş olmayınca da tecrubeli olamıyorum. Bunun için bir firmada bir ay parasız çalışmak isti-

yorum.. Kısa bir zaman zarfında bu ilâna bin taneden fazla cevap gelir. Genç kız aralarından seçtiği üç meş-hur firma ile anğajman yaparak işe koyuler. Fakat yenilmiyen iradesi sayesinde okadar muvaffak olurki her üç fiyada ayın sonunda ücretini verirler ve nihayet elinde üç kuvetli referansla Cumhurbaşkanı Ruzveltin yardımcılarında Me. Hanri Hov'un yanına girer ve hâlen de Beyaz saray da sekreterlik vazifesinde bulunmaktadır.."

Hadiseleri nikbinlikle karşılamaya işte bir ikinci misal daha:

"İkinci dünya Harbinde yaralanan bir neferin bacağını kesmek icap etmiş. Nefer ayıldığı zaman operatör vaziyeti kâbil olduğu kadar yumuşatarak yakında iyileşeceksin inşallah evlâdım, der, yalnız malesef bir babcacığını kaybettin. Nefer gayet soğukkanlılıkla saçma der, kaybetmedim verdim. Duruma nikbince baktığı için hiç şüphesiz betbinliğe kendini kaptırmayıp, bilakis hayata yeniden büyük bir cesaretle atılacaktır.."

Meşhur astromi alimi Kepler birinci izdivacında betbaht olmuş; ikincisini, düşünce taşına, istediği meziyetlere malik bir kadınla yapmış fakat bunda da mesut olamamış, üçüncü defa evlenmeye hazırlanırken bir arkadaş; Sadece kadında meziyet arıyacağına birazda kendindeki kusurları bir bulsan demiş. Evet her felâkete muhakkak ki, bizim bir kusurumuz yol açar. Fena bir hadise karşısında bu kusurumuzu bulabilirsek suç bahtsızlığımızla paylaşılmış oluruz.

Tıbbın babsı Hipokrat der ki: "öfke ve korku kandaki zehirleri besler," bu fikre Doktor Edvin de hak vermektedir. Edvine göre de; bir çok Devamı 16 ıncı sahifede

Ne Var Bilmem ki , insanın Bu Çağında !?

Hülyamız içinde, mesut ve azade
Bir dünya yarattık, gençliğimizde.
Gözlerimizi açtığımızda her sabah,
Yepyeni bir âlem içine doğardık geceden.

**

Senin dirseklerin pencerede
Ben sana yaslanmış olarak
Bir çift göz gibi seyrederdik
Ağaçlarımızı, çiçeklerimizi, semamızı.
Neşemiz ne kadar kendiliğinden,
Gözyaşlarımız ne kadar ılıktı.

**

Zaman aldı götürdü içimizdeki tılsımı;
Eser kalmadı geçmişte yarattığımız dünyadan,
Gök görünmez oldu eski maviliğiyle,
Hatıralar bile artık bizden uzak
Ne var bilmem ki, insanın bu çağında! ?
Herşey dert olur içimize.
Bir avunma imiş meğer yaşamak,
Kapılar kapandı artık bize.

C. Toygar

VATAN Marşı

Türk gençliğine ithaf

Yeryüzünde eşin yoktur ey Vatan !
Kahramanlar diyarısın Kahraman
ATATÜRK'ün izindeyiz her zaman
İçimizde coşup taşar aynı kan!..

Şanlı Vatan, sen her şeyden üstünsün,
Gönüllerde sarsılmaz bir bütünsün!..

Gaziantep, İnönü'ne eş mi var ?
Çanakkale, Dumlupınar nerde var ?
Sende ancak böyle hiçbir belde var,
Varlığıdır. en şerefli yâdigâr!.

Şanlı Vatan, sen her şeyden üstünsün,
Gönüllerde sarsılmaz bir bütünsün!..

Sevgili Yurt, dünyalara bedelsin
Benzerin yok. her güzelden güzelsin!
Kalbimizde, sen biricik emelsin,
Millî birlik ülkümüze temelsin!..

Şanlı Vatan, sen her şeyden üstünsün,
Gönüllerde sarsılmaz bir bütünsün!..

Schitlerle uğruluştur bu toprak,
Fedâiler yuvasıdır her bucak!
Hür bağrında başım diktir, alnım ak,
Üstünde hep dalgalansın al Bayrak!..

Şanlı Vatan, sen her şeyden üstünsün,
Gönüllerde sarsılmaz bir bütünsün!..

Hasan Fehmi Süerdem

(D. H. Y. Genel Md. Yar.)

Vali Kadri Bey ve Tercümei hali

Bilâl Akıncı

Osmanlı devleti zamanında Trabzon vilâyeti Batum hududundan itibaren kızıl ırmağa kadar uzanan ve güneye Gümüşaneyide içine alan geniş bir bölgeyi ihtiva eddiyordu. Sam sun, Rize, Cümüşane illeride mutasarrıflık olarak Trabzon vilayetine bağlı bulunuyorlardı. İşte o devirlerde gelip geçen valilerden en meşhuru ve en çok hüküm süren Vali Kadri (Paşa) idi. Ölümünü müteakip neşredilmiş olan hal tercümesini aynen okuyalım.

Müşarünelğ Esbak şeyhulharem hazreti nebevi müteveffa hacı etem paşanın oğludur. 1259 yılı recebinin 27 ci günü İstanbulda dünyaya gelmiştir. subay okulunda mukaddemei ulümü tahsil ettikten sonra hususi öğretilimden sarfi - nahiye arabî ve mantık ve maani ve farsî ve tarih, coğrafya akumuştur. Türkçe kitabe ve arabî ve farisiden istihracı maani ile tercüme hakkile muktedir idi. Memaliki mahrurâi şahanede bulunan evkafın azvali umumiyesine dair Türkçe bir risale kaleme almıştır. 1272 yılının rebiulahirinde 18 yaşında olduğu halde barusu humayuna mülâzemetle mektûbil maliye odasına dahil ve 1273 yılı avahirinde rütbei salise ile 20 kuruş maaşa nail ve do-

kuz yıl zârfında mezkûr maaşı artarak 60 kuruşa çıkmış ve 1282 yılı ortalarında maaşı mezbur ile mülga tahsilatı maliye komisyonu kitabetine nakil ile 1284 yılı availinde 2000 kuruş maaşla eshami umumiye emaneti tahrirat mbdürlüğüne tayin ve 1285 yılı evasıtında uhdesine rütbei saniye sınıfı sanisi tevcih buyrulmuş ve 1289 yılı rebiulahirede rütbei saniye sınıfı mütemayizine terfi ile beraber maaşı 3100 kuruşa iblag kılınmış ve 1282 yılı cemaziyellevelinde rütbei ulâ sınıfı sanisi ve 5000 kuruş maaşla emaneti mezkûre muavinliğine memur ve 1295 yılı evalinde 7000 kuruş maaşla maliye nezareti muavinliğine geçerek 1296 yılı avahirinde 7500 kuruş maaşla divani muhasebat azalığına tayin ve tensiki maaşat kararnameşi müci-bince maaşı mezkûr muahharen 5000 kuruşa tenzil edilmiş ve 1300 yılı cemaziyelahirinde 6000 kuruş maaşla Aydın vilâyeti defterdarlığı uhdesine tevîz ve 1301 yılı rebiulevelinde rütbei ulâ sınıfı tevcih ve aynı yıl cemaziyelahirinde uhdesine üçüncü rütbeden bir kıt'a nişanı alii osmani ihsan buyrulmuş ve 1307 yılı recebi evasıtında bazı tahkikat icrasına memur edilerek Sisam ecziresine azimet ve bir müddetten sonra Trabzon

avdet etmiş ve bu arada bazı vazifelerde bulunmuştu. Trabzona vali olarak 1307 yılında tayin ve 1318 yılında vefat ettiğine göre Onbir yıl bilafasla Trabzonda valilik makamını işgal ettiği anlaşılmaktadır. Zamanın en muktedir valilerinden olup kendisine mahsas nükte ve yarenliklerle de meşhur bir zattı.

Mevcut vesikalara müsteniden verdiğimiz bu malumattan sonra vefatı da şöyle anlatılmaktadır:

Onbir yıl vilâyetimiz valiliğinde bulunan Rütbei bâlâ ricalinden Mehmet Kadri beyefendi şehri ruminin onuncu cuma günü konaklarında birden bire arız olan insidadı şerayinden mütevellit sekete kalbiyeden irtihal eylemiştir. Valii müşarünileyhin vuku vefatı mahdumları izzetli Hüseyin beyefendi tarafından mabeyni humayuna arz olunması üzerine şeref varit telgraf namei cevabide, merhumu müşarünileyhin Trabzonda mesbuk olan hida neti hasenesine binaen şehrin münasip mahallinde defni ve bedeli cibi humayunu inayet meşhun hazreti tecidarı âzımdan ihsan buyrulmak üzere türbe inşası hususunda irade buyrulmakla ferdası cumartesi günü naşi mağfireti nakşi zatı alii kumandanı ile kâffe erkân ve memurini vilâyet ve ümera ve zabitanı askeriye ve esnaf ve memurini ecnebiye ve rüesayi ruhaniye ve mamleket sekenei muhtelifesinden mürekkep bir cemmi gafır tarafından teşyi olundunu ve eczanenin önünde asakiri şahane, polis ve zaptiye efradi ve belediye çavuşları ve ortalarında idadi mülki ve ruşdi askeri ve mekâtib-i iptidaiye ve iran, rum ve Ermeni mektepleri bulun-

duğu hâlde ihîfâlatı layika ve merasimi mahsusai faika ile kaldırılmış ve bu cemaati azimeyi istiaba cevabii şerife sahalarının ademi tahammülü hesebile şehrin meydanı garbiyesinde isal edilip Grada cenaze namâzı eda olunduğundan sonra cenetmekân gülbahar sultan hazretlerinin imaret namile maruf camii şerifleri yakınında medfeni mhususuna vediai haki güfran edilmiştir. Meruhmu müşarünileyin irtiali zayıatı azimeden vilâyetimiz halkınca teessüratı elimeyi mucip ahvaldendi.

Vali Kadri beyin zikredilen türbesi imaret namile maruf mezarlıkla birlikte asri mezarlığa nakledilerek yeri park haline getirilmiş ve rahmetli üçüncü umumi müfettiş tahsin tarafından buraya Atapark ismi verilmiştir.

Kadri beyin tercümei halile ölümünden bahsederken noktelerinden biri ni burada yazmadan geçemiyeceğim:

Trabzona tayin edilen bir polis müdürü Vali Kadri beye iltifat için

(Bugün geldim, vazifeye başladım, akşam, da şerefi alinize bir kaç kadehten sonra havaya bir el silah endakt ettim) diye bir müzekkere yazmış. Kadri beyde şöyle bir havale yapmış: (Siftesi senden bereketi Allahtan..) Birgün Oflu bir koca şahsi bir işi için Kadri beye şifahi olarak müracaat ederek derdini anlatır. kadri beyde can kulağıyla onu dinler.. Şikâyetinin kaza amirini ilgilendirdiğini anlayınca ayağa kalkıp elindeki tebeşirle hocanın cübbesinin arkasına şöyle bir havale yapar: Of kaymakamlığına..

Bilâl Akıncı

Çocukluk

Odanın bir kenarından
Ve dizlerin hemen ucundan
Koskoca bir âlem uzanır öteye:
Kâh, bulutların üstünde kanat çarparak,
Kâh, yedi kat yerin altında
Korkak zebanilere meydan okuyarak
Hayal kurulur.

Kılı kıla vurunca
(Lebbeyk) diyen arâp
Elpençe divan durur.
Ve bir işaretle tılsımlı sofra kurulur
Envai türlü yemeklerle.
Ve dizlerin hemen ucundan
Açılan âlem...
Sabun köpüğü gibi büyür, büyür, büyür...

Yazlar gelir, bir uçurtmanın
Yüzdüğü maviliğe,
Kışlar; avuçtaki soğuk kartopu,
Bahar; sapanın çatalında kanat çırpın kuştur.
Günler dar gelir muhayyileye.
Sevgi; alabildiğine sade,
İstirap tüyden hafiftir.
Neşe, tatlı bir çılgınlık,
Saadet; anka kuşunun kanadında gelen oyuncak.

C. Toygar

Kalem ve Kâğıt

Elimde kalem, önümde kâğıt yazacağım yazıya konu arıyorum. Neden bilmem gözlerimin önünde çeşitli tablolar geçit resmi halinde: Fuzulileri Nedimleri Russoları Hügoları Kemâlleri, Yahyaları... görür gibi oluyorum nice kalem üsta'larının dünya çapında ki şöhretlerini sırf kalem ve kâğıda borçlu olduklarını düşünüyorum.

Kalem ve kâğıt... Çok kerre hiç ehemmiyet bile vermediğimiz bu iki nesnenin hayat boyunca büyük rolünü idrak için hiçde derin derin düşünmeğe hacet yoktur. Cebinizdeki küçük not defterinden tutunuz da kütüphanenizi süsleyen en büyük ve değerli kitaplara varıncaya kadar hep si kalem ve kâğıtın eseridirler. Kalem ve kâğıt. Biri kalpse biri vücuttur onların. Zira bir ve beraber oldukları vakittir ki bir kıymet ifade ederler. Kalemsiz kâğıdın kâğıtsız kalemin temin edeceği fayda ne olabilir? Onlar tek başına hiçbir şeydirler.

Kalemin kâğıdın cemiyet hayatı üzerinde büyük rolünü kabul ettikten sonra şunuda söylemek gerektir ki bu iki kıymetli nesnenin hiçbir kıymet ifade etmeyeceği tipler de yok değildir: Cahiller... Eskiden bu keyfiyet kaygulandırır bir mahiyette idi Fakat bugün bu hususta kaygu ve kuşku yersiz olduğunu kabul etmek lâzım. Zira eskisi gibi okuyan yazmanın değil okuma yazma bilmeyenin parmakla gösterildiği bir devirdeyiz artık. Öte berisini sattıktan sonra köyüne dönerken hiç değilse koltu-

ğuna bir veya birkaç gazete sıkıştırarak heceliye heceliye de olsa okumağa çalışan ve okuduğunu sindiren köylülerimiz gittikçe artmaktadır. Şu halde okuyan bir milletiz demektir ki bundan sevinç ve gurur duymaktayız.

Okumak, oh ne güzel şey.. Kitap olsun gazete olsun dergi olsun her hangi nevi bir eser olsun sağlayacağı fayda hiçbir zaman küçümsenmemelidir. Fakat çok rica ederim sayın okurlarım, onları okurken nasıl hangi şartlar dahilinde önümüze geldiğini bir lâhza düşünün... Onlar ya matbaanın mürekkep kokan bir köşesinde ya bir hapisanenin hürriyet ve aydınlığa hasret çeken duvarları arasında ya bir yatak içinde, veya sakın, izbe bir odada geceli gündüzlü çalışarak yazılmış sayısız göznuru, gayret ve ihtimamın mahsulüdürler. Elinizdeki eserin sahibi belki sağdır belkide ölü. Belki apartmanların muhteşem salonlarında emsalsiz bir hayat yaşıyor, belkide bir lokma ekmeğe muhtaç haliyle yaşamaktan çok sürünüyordur. Kalem bu; kimisini şahane bir hayatın zirvesine çıkarırken kimisine de tam aksine bu hayatın birinci basamağında bile tutunmak fırsatını vermez. Fakat dilekler, gayeler aynidir. Ve değişmez; karilerinin kendilerini anlama ları eserlerine lâyik olan değeri vermeleridir, o kadar.

Hayatını kâğıt ve kalemle kazananların çoğunun sonu nedense iyi

Devamı 13 inci sahifede

“Âlem yine ol âlem,, Nerde İhsan Hamamî?

— Yüksek ruhuna —

Hey Aktulga: nerede, o fazilet timsali;
“Âlem yine ol âlem!,” nerde İHSAN HAMAMÎ
Ecel hazan yeledir, insan bir gül misâli;
Solmuş, dökülmüş bir gül; yerde İHSAN HAMAMÎ!

Bize örnek irâden bize örnek şuurun;
Sen bir asıl cevherdin, yoktu sen n gururun;
Faziletle kemâlât, tevazu'du kusurun;
Böyle kusur yakışır, merde İHSAN HAMAMÎ!

Senin açık alnına, değmemiştir bir dâmen;
En son damla ilhâmı, döktü riyâsız hâmen;
Karadeniz destanı, şaheser (HAMSİNÂME)n;
Nasip olmamış başka ferde İHSAN HAMAMÎ!

Gerçi; biz insan amma, insan değil tabiat;
Mutlak olan o emre, nâçar eyledin biât;
Sana da nasip oldu, son bir biyniş, son hil' at;
Mukarrer bir yazıymış, serde İHSAN HAMAMÎ!

Ona emir veremez, benim cüz'î irâdem;
Bu tabîî kanunla, döner âlem demâdem;
Aruzunla ağlarız, tâbesabah, dembedem:
Âlem bize bir siyah, perde İHSAN HAMAMÎ!..
Aziz Aktulga

Trabzon Tarihi : 11

Yazan : Şakir Şevket

607 tarihinde devlet (Atabey) den (Keyhusrev) in muhasebede ölümüne sebep olan (İstknbul Kralının Keyhusrevin oğlu İzzettin Keykâvüs elindeki mahpusiyetinden malen, mülken tahassul eden istifadeye bir nazire-birakmak için zamanına müsadûf olan İstanbul Kralına çektiirdiği Tazyikat semeresi olmak üzere eline geçen büyük para ile tatar askerlerini memleket civarında idare etmekle ve bir taraftan idare etmekle ve bir taraftan bu kalaların feth ve tesinde olun ha-

Kalem ve kâğıt

11 inci sahifeden

gelmez. Bu tarih boyunca birçok dellillerle sabit olmuş bir hakikattir. Hal böyle iken kalemde o verimli varlıkta ne engin bir büyü ve cazb kuvveti olmaliki meftunları eksilmez de artar. Kalemin kağıdın hayattaki rolünü idrak edenler için bu üzücü değil, sevindirici bir keyfiyettir. Neticenin çok zaman maddeten menfi olacağını bile bile onun zahirdeki cazipliğine kapı larak kaleme sarılmak Tanrının insanlara bahşettiği bir lütuftur bence. Aksi takdirde kafamız boş kütüphanemiz boş kalmağa mahkûmdur.

İbrahim ÖRS

yalimuhal ve diğer taraftan kuvvet ve kudret muvazenesile kaleyi istimane merbur bırakacağını düşünerek oyalama muharebesi yakmakta iken Timur ordusunun dışarı olduğu inhiizam hissonulan imtinai teyit etmekle Hem en geri dönmek fikrinde bulunduğu halde Timur askerlerinden (Mir Ahmet Kamber) nam kahramanı kale civarında bulunan köprü ki hasbelmevki zağnus köprüsü olmak gerektir. Timur tarihinin bu babdaki fıkrasına nazaran bu köprü şimdiki gibi kagir olmayık ahşaptan olarak indelicap karulur kaldırılır idi. Mumaileyh bir gece fırsat bularak köprünün bu durumundan istifade ederek yılan gibi kalanın duvarına sarılarak içeri girip sabaha karşı kalenin kapısı açılınca mumaileyhin kurduğu muharebe Timur askerlerinin de içeri girmelerini intaç etmiş bir kaç saat şiddetli mukavemetten sonra kala feth ve tesbir olunmak sıralarında iken Fatihin sonraları Trabzonun fethi için bu havalie geldiğinde Trabzonun ehemmiyetsizliğinden bahsile zahmetine değmiyeceğini işrap eden Erzincan hakimii uzun Hasanın validesi sara hatuna sari bir numunei hiyanetkârı olmak için Timur ile birlikte bulunan şirvan hakimi şeyih İbrahim dahi o yolda rica ve niyazda bulunarak bir miktar para ve mal verilerek kalanın zabt ve teshinden sarfı nazarla Timur Trabzondan çekilip gitti.

Alaeddin Keykybatın
Trabzona asker sevki

Alaeddin Keykubatin rum tekfür-

lerle uğraştığı zamanlarda bu havalede dahi büyük bir kuvvet gönderecek Trabzon kalesinin muhasarası ile ahali kileseler içinde istimane mecbur bırakmıştır.

Bu babta rum tarihinden tercume olunan tafsilatın hulasası şundan idaret oluyorki Trabzon kralı Aleksiyes Alaeddine muavenet etmek üzere beyinlerinde bir muahede münakit iken çünkü Aleksiyesun pederi sivastukara dur İstanbulda ki kominos hükümetinin veraseti davasında bulunduğu cihetle başka familyadan olan İstanbul Kralı Efkilas tarafından gözlerine mil çektiği sırada oğulları Aleksiyes ile david gürcüstan kraliçesi nezdine giderek orada malik oldukları iktidar kendilerine Trabzon krallığı hşvesine düşürmüş elmasından Aleksiyes kardeşinden daha evvel Trabzona gelip hükümet sandalyesinde İstanbul bey zadelerinden birisini görünce çabucak define girişerek Komnöslerin Trabzondaki hükümeti sırasında yazıldığı üzere 1204 miladi senesinde kral müstakil olmuş ve mu-

cavir devletlerle muhabere ve muahadeye selâhiyet kazanmış olduğundan Alaeddin ile de öyle olup ve oğlu dahi bu esere tabaiyet etmiştir. Sonradan oğlunun elinden hükümeti kaspeden damadı Andiranikos hükümetini kırım yakalarına kadar varmış olmasına mebni kayın pederine aktettiği muahedeyi nakzeylemesini müteakip kırımdan yergi akçası ve saire yüklü olduğu halae Trabzona gelmekte olan bir sefineyi rüzgar Sinop limanına atarak oranın hakimi tarafından mezkûr sefine hamule ve taifesile birlikte zapt olunması üzerine eski muhadenin ipkası emrinde Konyaya giden elçiler ret cevabı almagla kral tarafından muhasere edilerek bazı tezminat estendiğini duyan Alaeddin Trabzon üzerine asker sevkine küyulmuştur.

Sonu var

Tahmis (1)

Âdemin dünyada mevcudiyeti nevbet gibi;
Nevbeti sıhhatle imrar eylemek nimet gibi,
Var mı bir nimet hayatta zinde şeyhuhat gibi
"Halk içinde muteber bir nesne yok devlet gibi
Olmaya devlet cihanda bir nefes sıhhat gibi,"

Cümle mahlukattan eşref halk olunmuştur beşer,
Binbir asarile ömrü âdeme vermiş değer,
Hükmeden dünyaya kanunî Süleyman şöyle der:
"Halk içinde muteber bir nesne yok devlet gibi
Olmaya devlet cihanda bir nefes sıhhat gibi,"

Olmasın ömründe kimse sıhhatın bigânesi.
Titresin üstünde, olsun sağlığın divanesi,
İşte bir şahane hikmet, hikmetin şahanesi:
"Halk içinde muteber bir nesne yok devlet gibi
Olmaya devlet cihanda bir nefes sıhhat gibi,"

Öyle kim insanların ömründe binbir hal olur,
Bir zaman idbar gelirse, bir zaman ikbal olur,
Fikri insan böyle hikmet karşısında lâl olur:
"Halk içinde muteber bir nesne yok devlet gibi
Olmaya devlet cihanda bir nefes sıhhat gibi,"

Nefsi emmareyle ömrü sarsmanın manası yok;
Bir dem ihmâl etmek olmaz sıhhatin ferdası yok,
Bir hakikattir bu kim suğrası yok, kübrası yok,
"Halk içinde muteber bir nesne yok devlet gibi
Olmaya devlet cihanda bir nefes sıhhat gibi,"

H. İ. Akçam

(1) Beyit Kanuni Sultan Süleymanındır.

Kendinizi Bahtsız mı Sa-
yıyorsunuz O halde...

Reader's Digest'ten
Nakleden: R. Toygar

5 inci sahifeden devam
hastalıklardaki teklikeli durumlar;
mikroplardan ziyade evham ve kız-
gınlık gibi fena kislerin tesiriyledir.
"Gececek, iyileşeceğim!," denilen has-
talıklarda muhakkak ki tehlike ha-
fifletilmiş olur.

Birgün Edvinin bulunduğu hasta-
neye, midesinde ileri bir ülser bulu-
nan bir kadın getirmişler. Ameliyat
icap etmiş. Doktor bunu çekinerek
söleyince kastanın memnuniyetten göz-
leri parlayarak; "Bunu ümit ediyor-
dum zaten. Böyle olmasındanda çok
memnunum. Çünkü, kocam olacak
o hasis adamlardan 650 dolarlık kür-
kü esirgemişti. Versin bakalım şimdi
1500 dolarlık ameliyat ücretim."

Vaziyetin vahametini bu intikam
hissi okadar bastırmıştır ki, ülserliler
için cidden tehlikeli elan heyecan ve
korkudan eser bile yokmuş.

Mikrolik hastalıkları bile durdu-
ran bu maneviyat sağlamlığını haya-
tın acı darbeleri karşısında acaba
niçin gösteremeyiz? Halbuki iyimser-
lik ve sabır bütün dinlerde mevbut
bir haslettir. Dua ederken Allaktan
sıhhat para, mevki iste edeginize
"Yarabbî, bana değiştirebileceğim
şeyleri değiştirmek için cesaret, de-
ğiştiremeyeceğim şeyler içinde tahammül
ue ikisini birbirinden ayıracak idrak
ihسان et.," desek daha iyi değil mi?..

Arzum

Çocukluğumun hürmetine tanrım
Bir bahar insin göklerinden gönlümce
Ve yedi renkle dolsun avuçlarım
Dağılsın dünyamı saran bu gece

Çocukluğumun hürmetine Tanrım
Öpsün gözlerimi o uykular
Erisin üstlerindeki mermer
Yedi yaşın bestesiyle aksın sular

Yedi yaşın hürmetine Tanrım
Yaklaşsın, yaklaşsın o masallar
Ve bir baharcıkta meyve yerine
Duaların bedelini versin dallar

Selim Saraç

Kervan

Bir kervan geçiyor ağır ve sessiz
Çingiraklarında ölüm bestesi
Açıldı perdeler ardına kadar
Göründü yokluk ve daha ötesi

Zaman durdu çağıldamıyor sular
Sona erdi o rüyalı uykular
Kırıldı aynalar birden sebepsiz
Bir kervan geçiyor ağır ve sessiz...

Selim Saraç

Yürüyeceğimiz Yol

Yazan : Kemal KEFELİ

Daha pek taazzuv etmemiş ol-
makla beraber demokrasi hayatımız-
da mesut bir gelişmenin mevcudiyet-
ini görmek hepimizi sevindirmektedir.
Bizce, demokrasi ve muhalefeti ihti-
raslarına basamak yapma gayesini
taşıyanların artması istikbal için fe-
na ihtimaller saklar. Geniş halk kit-
lelerine yayılan demokratik ruh ise
geleceğimizi aydınlatacak kuvvetli bir
meşale vazifesini görecektir.

Bundan iki yıl evvel muhalefetin
baskı yaratan aşırı propaganda me-
totlarının tesiri altında bocalayan, bü-
tün yurt ve memleket işlerini bu men-
fi tesirler altında karanlık gören, iş
başındaki kimselerin iyi niyet ve mil-
liyet duygularından şüpheye düşen
vatandaş topluluklarının bugün işittiği
her söz, okuduğu her yazı üzerinde
tevakkuf etmesi, haklı ile haksızı ay-
ırt etmek, yanlış ile doğruyu bulmak
hususunda basiret göstermek haslet-
lerini iktisap etmesi, menfi ruh taşı-
yanların yaratmak istedikleri veya
isteyecekleri fena havayı elbette ön-
leyecek, aydınlatacak mahiyettedir.
Bu ilk merhaale aşılın mesafenin bü-
yüklüğü, önemini takdirle ve ümitle
karşılamağ lazımdır. Şunu da ilave
etmek icabederki, muhalefet basını-
nın bütün gayretlerine, muhalefet söz-
cülerinin bütün çalışmalarına rağmen,
milletimiz bu mesut yola kendi sağ-
dusuyla girmiş ve mevcut olan iyi ni-
yetlerinin tabii bir neticesi olarak

bu olgunluğa vasil olmuştur. Memle-
ket ve millet menfaatlerini ön plan-
da mutalea eden münevverlerimize
bu vadide düşen vazife büyük
ve bütün azametile ayakta durmak-
tır. O da milli şuuru kemale geti-
recek yolda, millete azami yvrdımı
ve önderliği yapmaktır. Zira demok-
rasi dediğimiz halk idaresinin kendi-
ne mahsus iyi tarafları olduğu gibi
fena ve memleketi tehlikeye sürükli-
yecek cihetleri de vardır. Biz vatan
ufuklarında milli menfaatleri hakim
tutan demokrasi idaresini özlüyor; bu
yolda yürünmesini istiyoruz. İş sokak
poletikasına götüren, istikrarsız idare sis-
temi yaratan demokrasi, Türk mille-

tinin özlediği bir idare olmaktan çok
uzaktır. Muvafık olsun' muhalif ol-
sun düştün aydın vatandaşlar şu ci-
hette müttehit olmak icap eder. Dev-
let otoritesinin masuniyeti; vatandaş
hak ve hürriyetlerinin korunması, bil-
hassa dış tehlikeler karşısında mil-
letçe kranitten bir cephe halinde bir-
leşmek duygusu, millet menfaatleri-
nin poletika ihtiraslarına âlet edil-
memesi..

Yeni girdiğimiz çok partili idare
sisteminde demokrasiyi hakim kıl-
mak arzumuz yanında, yabancı ülke-
lerdeki demokratik gelişmelere dik-
kat nazarımızı çevirmek ve millet
için faydalı olanlarını kendimize birer
örnek, faydasızlarını ise en ağır güm-
rük kayıtlarına tabi tutarak ecdat ka-

ilne yuğrulmuş vatan hudutlarından içeri sokmamak ruhu hepimize hakim olmalıdır. Garp demokrasileri arasında örnek alacağımız Amerikan İngiliz, Belçika demokrasisi yanında Fransa ve Yunanistana hakim olan demokrasi anlayışı hiçte gıpta yaratmayacak mahiyettedir. Esasen ikinci cihan harbi sonunda iyi veya fena yolda yürüyen demokrasinin ne şekilde sonuçlar yarattığını görmek mümkündür. İşte Fransa daimi bir huzursuzluk içinde bocalayıp durmakta, Yunanistanda kardeş kavgası sürüp gitmektedir. Buna mukabil İngiltere bütün iç meselelerini gayet büyük bir olgunlukla halletmekte, Amerika muazzam varlığıyla dimdik ayakta durmaktadır. Küçük Belçikanın durumunu ise bir arkadaşımın aldığı şu mektup gayet açık bir şekilde anlatmaktadır,

Okuyucularımın alaka ile karşılayacaklarını tahmin ettiğim bu mektubun konu ile ilgili kısmını aynen alıyorum..

"Ben, Avrupanın, vaktile kiralatlarından birinin herhalde bir şaka veya tevazu esesri olarak (küçük bir memleket, kısa düşünen azbıçık insan) dediği bir memleketteyim. Fakat bu küçük memleket başından büyük işler yapmış: bütün memleket sanki mahir bir ressam veya bahçe mimarı tarafından neresinde şehir, neresinde tarla, orman, yol, demir yolu, asfalt yolu su yolu bulunacağı veya geçeceği çizilerek öylece planlaştırılmış.. Nerede şehir bitip köy başlıyor? hemen hemen kestirmek imkânsızdır. Her taraftaki evler yalnız cüssece birbirinden farklı olup hep aynı malzemeden yapılmış. Elektirigi, akar suyu, hava

gazi olmayan hiçbir şehir veya köy evi yok.. Avrupanın içinde bulunduğu karışıklık, sefalet, ümitsizlikten burada eser yok.. Bütün dünya Belçikayı bir mucizenin ayakta tuttuğunu söylüyor. Fakat bu mucize geçenlerde, zamanımızın en büyük devlet adamlarından biri olan Başvekil Spak'ın söylediği gibi Belçika halkının çalışkanlığından başka bir şey değildir. Zaten maddenin hükmettiği bir diyarda mucizeye yer verilemez... Göze en çok batan şey temizlik ve halkın eşsiz terbiyesidir. Alabildiğine hürriyet vardır. Fakat devlet otoritesine saygı ve buna mukabil otoritenin tarafsız şevfati tamdır. Bir kaç misal:

Geçen gün kalabalık bir tranvayda idim.. Kapıda bir polis duruyordu Gayet ciddi, her inen ve çıkan oldukça polis tranvaydan iniyor, çocuk ve ihtiyarların inip çıkmasına yardım ediyor, diğerlerinin teşekkürlerine gayet ciddi bir selamla mukabele ediyordu. Yine aynı polis, Üniversite talebelerinin taşkın gösterilerine sonuna kadar kolları bağlı seyirci kalmış fakat bir aralık başkalarının hürriyetine ve otoriteye haled getiren üniversiteli taşkıncıları sokak ortasında dögmeye başlamış ve herkes tarafından da buna hak kazandıkları teslim olunmuştur. Hürriyetin hududu, nazari tarifinde olduğu gibi başkalarının hürriyetidir.

Halk temizliğe azami derecede dikkat sarfettiğinden şehir sokakları ayrıca Belediye tarafından süpürülmez. Herkes çöplerini haftada iki gün evlerinin önüne teneke kaplarla bırakır. Temizlik kamyonları alır götürür Bir defasında ben çöp tenekesini ye-

tiştirmekte geciktim. Kamyon diğer evin önünde iken koşa koşa yetişiyordum. Kamyon birden durdu. Amelle atladi, koştı, tenekeyi aldı, teşekkür etti.. Boşalttı bir daha teşekkür etti.. İşte tenzifat amelesinin terbiyesi bu..

Ben güzel bir tesadüf eseri altmış yaşlarında bir karı kocanın evinde oturuyorum. Erkek Konservatuvarda Profesördür. Her sene Amerika ve İngilterede konserler de vererek ayrıca çok kazanmaktadır. Kadın piyanodersi vererek bir hayli kazanmaktadır. Bankada bir çok paraları vardır. Hususi otomobilleri de bulunan bu ailenin çocukları ve kimseleri yoktur. Fakat bu 58 yaşındaki kadın, bütün işlerine ve sosyal temaslarına rağmen evinin işini, yemeğini ve temizliğini bizzat yapmaktadır. Bu karı kocanın bizim para ile ayda kazançları 1500 — 2000 liradan aşşığı değildir. Ömürlerinin sonuna yaklaşmışlardır, istikballeri teminat altındadır. Fakat kadın hala bir hizmetci tutmamaktadır. İşte Belçikalıların çalışması da budur. Hülâsa, bizim ölçülerle aramızda öyle muazzam farklar vardır ki, bir gün bu hale gelmemizden başka yapılacak

bir temenni yoktur.

Belçika kanunu esasisi bundan 118 sene evvel, yani Belçika müstakil bir devlet olarak kurulduğu sene yapılmış. Bugünün en demokratik esaslarını ihtiva etmektedir.

Tadil hemen hemen imkânsızdır. İki meclis tadilde ittifak edecek (ekseriyetle) bu meclis dağılacak yeni seçilecek meclis te bu tadil teklifini kabul ederse ne âlâ, yoksa değiştirilemez. Ve filen de iki ehemmiyetsiz tadil görmüş.. Böyle bir millet, cüssesi ne olursa olsun hayat hakkı olan bir millettir..

İşte biz böyle bir demokrasi, böyle bir idare, böyle bir vatandaş ve böyle bir anlayış istiyoruz. Ancak bu sayede 18 milyon Türk, 180 milyonun varlığına sahip olur, ancak bu sayede büyük Atatürkün şu vecizesile öğrenmek hakkını kazanırız.. NE MUTLU TÜRKÜM DİYENE.

Kemal KEFELİ

TÜRKLER!

Anıtlarınızı Koruyun!

Anıtlar, topraklarımıza Türklüğün silinmez damgasını vuran

Ata yadigârları, yurdun tapu senetleridir.

2900 cami ve çeşitli 9.000 kadar anıt, yaralarını sarmanızı bekliyor! Siz de derneğimize üye olun.

Kuzeydoğu Anadolu

Bir Gezi...

Hamit KOŞAY

—Geçen sayıdan devam—

Güney Rusya toprakları sırasıyla Türk aslından olan Hunların, Türk Bulgarların, Sibiryaya adlarını veren Sabir Türklerinin, Avarların, Türklerin (Tuk yulorin) Macarların, Peçeneklerin, Uzakların Kunları ve daha sonra Altınordu'nun kısmen veya tamamen eline geçti.

İrsilerle Bizansa karşı mutterik olan Sabir Türkleri, V. S. 516 - 576 da Kafkasyayı geçerek Kuzey Doğu Anadolu'ya ve Kapodokya'ya sarkıcılar evvelcede söylediğimiz gibi Anadolu'da tutunmaya çalışmışlardır.

Kuzey Doğu ve Doğu Anadolu Türk tarihinin önemi olan birçok vakalarına sahne olmuştur; 1701'de Selçuk hükümdarlarından Alp Aslan Bizans imparatoru Romanos Diogenesi Malarzgir'te yenerek Anadolu yolunu açtı. 1234'de Döşedağında Moğollar Gıyaseddin Keyhüsrev'e kati derbeyi indirdiler. 1473'te Fatih Akkoyunlu-luvarın hükümdarı Uzun Hasanı Tercan yanındaki Otuqbeli mevkiinde hazimete uğrattı. H. 930'de Yavuz Çaldıran zaferini kazanmak üzere şanlı ordusuyla Uçkiliseden hareket etti. Yakın tarihlerde Kuzeyden gelen saldırılar her zaman kahramanca mu-

kavemet eden Kars ve Erzurum'un menkibelerini anmağa bilmem lüzüm var mı? Bu önemli savaş anlarına birer hatıra taşı dikmek ve genç izcilere öğretmenlerinin kılavuzluğu ile bu yerleri göstermek yerinde olur sanırım. Laasta Gazi Ahmet Muhtar Paşanın oturduğu binaya şimdiye kadar belediye veya halkevi tarafından bir hatıra levhasının asılmamış olması esef değer.

Bazı halk edebiyatı mahsullerinin coğrafi dekorlarını da Kuzey Doğu Anadolu'da bulabiliriz. Kerem ile Aslı'nın bahsi geçen "Kesgin Bahçesi", Doğubeyazıtta İshak Paşa sarayının karşısındadır. Bir çaaı karının desisesi yüzünden hayatlarına kıyan Ferhat ile Şirin'in efsaneyi mezarları Ardahan Artvinin yolu üzerinde bir kalede bulunmaktadır. Mamohattınun karşısındaki tepe ve mağara Koroğluna izafe edilmektedir. Iğdırın Pernavant bucağında da bir körüğü kalesi bulunmaktadır. Sivas, Bolu ve Amasyaya kadar Tercan ve Iğdır da bu kahramanı kendine benimsemiştir. Aslı kaybolmuş olan milli destanımız Öğüznamenin bazı parçalarını hâlâ nasıl şeklinde halkın hafızasında yaşadığını bir öğretmen arkadaşımız göstermiştir.

Kuzey Doğu Anadolu'ya eski eserlerinin durumunu inlemek ve mu-

hitin etnoğrafyası hakkında bir fikir edinmek için yola çıkmıştım. Daha hazırlıklı bir heyet halinde tekrar dönmek azim ve hevesile bu ülkelerden ayrılmış bulunuyorum. Atatürk'ün Van Üniversitesi fikrinde n'lerin mündüme olduğunu şimdi daha iyi anlamış oluyorum. Doğuda yetesi lise olup olmadığını düşünmedim ve uzvi gelişmeyi beklemeyen bir etüt üniversitesinin Ahlat'ta henüz doğan bir otelden farkı olmayan ilimevini geliştirmek ve işler hale koymak gereklidir.

Gaziye Sivasta inönünün çocukluğunu geçirdiği müze evi ziyaretle başladım. Etnoğrafya koleksiyonları da bulunan bu müze, Sivas belediyesinin ve eski vali Necmettin Ergin'in başarıları eseridir.

Tercan istasyonuna birkaç kilometre içerdeki Mamahatun (Huma-hatun) kümbetiyle kervansarayını görmek için uğradım. Türk dünyasında bu kümbetten daha büyük ve daha süslü yapılmış mezar anıtlarımız vardır. Fakat bir Türk hatununa ait olan bu anıt kadar gayesine uygun ve dikkat duygularını çekici bir esere raslamadım. Amâ bir müezzinin kılavuzluğu ile anıtı geziyorum. Asıl türbeyi dairevi bir duvar dış alemden ayırıyor. Selçuk tarzında dantele gibi işlenmiş kapısının üstünde kuru yazı ile besmele ve ayetler ve karşılıklı sütun başlıklarında bu eserin Ahlatlı Mufaddal adlı bir mimar tarafından yapıldığı yazılıdır. Kapıdan içeri girince asıl türbe bütün dikkati üzerine çekiyor. Yarım üstüvanelerin birleşmesinden meydana gelen yüzü, içeride sivri kemerli nişler vucuda getirmektedir. Mahruti çatısı türbe bedenine uygun şekilde dalgalı taş safihalarla örtülü-

dür. Mimar, açacı yontar veya bir medeni işler gibi taşta istediği şekli vermiştir. Mezar odasında Evliya Çelebi'nin bahsettiği nakışlı sandukadan eser yok. Birinci cihan savaşında Rusların burasını telsiz istasyonu yaptıkları söylenmektedir. Döşeme taşları yer yer define arayıcılar tarafından yoklanmıştır. Kümbedin etrafını çevreleyen ve eskiden revaklı olduğu anlaşılan iç avluda duvar kenarında, rivayete göre hatunun cariyesi yatmaktadır. Bu iç avlunun aslında bir çiçek bahçesi halinde bakıldığını kapının iç tarafındaki çeşme ve hendesi tarihler açılıyor. Çeşmeden akan su, şimdi di kurumuştur taş döşeli zemindeki arkeolojilerden dolaştıktan sonra bir menfezden dışarı dökülmektedir. Anıta bu çeşme her halde kevseri hatırlatmak için konmuş olacak. Osmanlı mezar taşlarında da gökten rahmetin yağması için üstünün açık bırakılması âdet değil midir? Çok ihmal edilen ve hakaret gören bu Türk anıtından ilk fırsatta bakılacağına aslı heyeti üzere onarılacağına ve yeniden takdis edileceğine inanarak ayrılıyorum.

Erzurum Çermik istasyonuna varınca ufukta Karaköyü ve Hüyükünü aradım. 1943-1944 yıllarında bu büyük Türk tarih Kurumu adına, rahmetli Abdulrahim Şerif Beygu, arkeolog Kemal Turfan fotoğrafcılarımızın piri Baha Bedisle birlikte kazı yapmıştı. Bertaraf edilmesi mümkün bastı madde güçlükler yüzünden bu kazıya fâsıla verildi ve araştırmalarımız yarıda kaldı. Sondaj mahiyetindeki araştırmalarda elde ettiğimiz sonuçlar Anadolu ön tarihi için fevkalâde önemlidir. Burada çok ilçe bir Bizans ve Ermeni katının altında M. O. üçüncü bin yıla kadar uzanan Mezopotamya

ve iç Anadolu ile ilgili aynı zamanda mahalli şzellikleri taşıyan bir bakır çağı kültürü tesbit ettik. 1948 ae Alaca Hüyükün kalkolitik tabakasında yaptığımız araştırmalarda tıpkı Karaz da olduğu gibi fakat ondan daha eski helozon motifli ve kabartmalı seramik parçalarına raslayışımız karaz kültürünün büyük ölçüde iç Anadolu-
dan müteessir olabileceğini göstermektedir. Arkadafımız Kılığ Köktenin kuzey doğu Anadolu da büyükler üzeinde yaptığı araştırmalar birçok hususlarda bizi teyit etmektedir.

Üçüncü defa ziyaret ettim. Erzurum tarihi eserler bakımından hiç olmazsa Kanya ve Sivas kadar önemlidir. Saltık oğulları, Selçukiler, İlhanlılar' Karakoyunlular, Akkoyunlar ve Osmanlı Türkleri tarafından imar olunan Erzurumun turistik önemi haiz bir kültür merkezi haline getirilmesi ve Türklüğün medeniyet kalesinin dost ve düşmana gösterilmesi cesur ve ulvi bir karara bağlıdır. Bunun için başta birknç yüz bin liraya ayrılarak henüz ayakta duran anıtların acele onarımını yapmak, iç kale tarihi silâhlar müzesi kurmak, kale ile Üçküntbetler arasındaki sahayı açarak bir park haline koymak Yakutiyeyi kapatan binaları kaldırmak, Satlık eserl olan Ulu camiyi dekoluktan kurtarmak lâzımdır.

Erzurum Belediyesi Çifte Minarenin önüne bakımlı bir park haline koyunca eşsiz anıtın yüzü gülmüş. Ancak bu anıtın argasına biriken 10 metre yükseklikteki gübre yığınının ayıklanabilmesi için yapılan keşfe göre 10000 liraya ihtiyaç vardı. Milli Eğitim Bakanlığı 1947 de Üçküntbetler manzumeside dahil Satlık türbesini

onartarak büyük işe başlamıştır. Erzurumda 1939da maili inhidam diye yıkılmasına teşebbüs olunan Rüstemkaşa Hanının yerli yerinde bulunduğunu ve insan eli dokunmacıkca daha yüzyıllarca durabileceğini memnulukla gördüm. Erzurum Belediyesi büyük bir hüsnü niyetle daha iyi bakılır endişeyi bu ahanın avlusuna elektirik fabrikasını yerleştirmiş, fakat bina için pek lüzumlu olan hava ve mesafe payını kapatmakla maalesef hata etmiştir.

Karaköseye giderken Hasankalenin 15 kilometre doausunda Aras Kargapazarı sularının birleştiği yerde 30 metre yükseklikte, 120 metre uzunlukta 7 gözlü kârgir Çoban köprüsüne raslanır. Buradan vaktiyle İran ve Hint ticaretini yapan kervanlar geçirdi. Köprü Hicretin 697 yılında Gazan Mahmut un veziri Çoban Selduz tarafından yapılmıştır. Timurun ordusu bu köeüden geçerek Erzurumu almıştı. Uzun Hasanın birbirine rakip torunlarından Ahmet ile Rüs temin muhasım orduları köprüünün bir gözü yıkıldık için günlerce katşıya hareketsiz kalmışlardı. Bugün de, fevkalâde mimari değeri olan bu köprüünün ayaklarından birinin temelini şiddetli su akıntısı sakatladığı için kemerler tehlikededir. Baymeirlik Bakanının köprüyü asli heyeti üzere onarma kararı verdiğini sevinçle öğrenmiş bulunuyoruz.

S O N

Halkevi Haberleri

Kurslar

Evimizde açılan Fransızca, daktilo müzik kurslarına nisan ayındada devam edilmirtir. Fransızcaya 3 kadın, 6 erkek, daktiloya 8 erkek ve müziğin muhtelif şubelerine de 48 genç iştirak ederek başarı göstermişlerdir.

Evimiz salonunda mevsimin son aile toplantısı yapılmış ve 110 çiftin iştirak ettiği bu toplantıda evimiz cazı ve koro kolu vazife olarak çeşitli eğlenceler içinde geç vakıta kadar davetliler hoş bir gece geçirmişlerdir.

Aile Toplantısı

Akçaabat ortaokul Aile birliği tarafından Sebat kulübünde bir gece toplantısı yapılmıştır. Evimizin caz ve koro heyetlerinin iştirak ettiği eğlence gece geç vakte kadar devam etmiş, şarkı ve monoloğlarla suslenen program davetlilere neşeli bir zaman geçirtmiştir. Bu toplantıda Halkevi Başkanı Kemal Kefeli Milli Eğitim Müdürü Naci Berköz, Mektupcu Ahmet Gümüşlü, Bölge ticaret Müdürü Hamit Erkan da bulunmuştur.

Halk Atışları

Evimiz spor kolu tarafından tertip edilen atış müsabakaları maşatlık mevkiinde 32 çap poligon tüfeği ile 50 metre mesafeden yatarak destekli olarak yapılmış ve bu atışa dört genlik kulubu ile Halkevi takımı iştirak etmiştir.

Birinci, ikinci, üçüncü gelenlere Halkevi Başkanı Kemal Kefeli tarafından mükûfatlar verilmiştir.

23 Nisan Çocuk

Bayramı

23 Nisan çocuk Bayramı şehrimizde coşkun tezahüratla kutlanmıştır. Merasime askeri bandonun çaldığı İstiklâl Marşı ile başlanmıştır. Valimiz Necmeddin Ergin, Genel Naci Altuğ ve belediye Başkanı çocukların baaramını kutlamışlardır. Kutlama merasiminden sonra Halkevi Başkanı Kemal Kefeli kürsiye gelmiş ve çocuk esirgeme kurumu adına günün manasını belirten güzel bir söylev vermiştir. Bunu muteakip şiirler okunmuş geçit resminden sonra merasime son verilmiştir.

Toplantılar

Şehrimiz dokumacıları kooperatifi evimiz salonunda iki defa toplanmış ve çoğunluk temin edemediğinden bir netice alamamıştır. Çocuk esirgeme kurumu tarafından evimiz salonunda yapılan iki toplantıda 23 Nisan Bayramı programını hazırlamıştır.

Ziyaret

Yeni valimiz sayın Necmeddin Er gin ilk olarak evimizi ziyaret etmiş evimiz Başkanı Kemal Kefeli ile evimize ait çalışmalar üzerinde görüşüp izahat almış ve evimizle yakından ilgileneceği, yardımlarını esirgemiyeceğini beyan buyurmuşlardır. Mecmua-mız kendilerine hoş geldin der.

Temsil

Şehrimiz ticaret lisesi ve kız sanat enstitüsü tarafından temsil salonumuz da temsil veilmiş evimiz dekor ve güzel sanatlar ve temsil kolumuzdan faydalanmışlardır.

Kitaplık faaliyeti

Evimiz kitaplığından ve okuma salonumuzdan bir ay içinde 480 öğrenci ve 6 subav, 12 serbest kimse 4 memur kitap, gazete, mecmua okuma suretile faydalanmışlardır.

Sosyal Yardım

Bir ay içinde sosyal yardım kolumuz tarafından 14 muhtaç hastanın reçeteleri yaptırılmış, iki muhtaç vatan-daşa nakdi yardım yapılmış ve 11 hasta muayene ettirilmiştir.

YURTTAŞ!

Bu memlekette her varlıklı Türkün, tamir ettirerek üzerine kendi adını yazdıra bileceği bir çeşme, bir cami veya başka bir anıt vardır.

Adını ebedileştirmek istiyorsan bize başvur, sana yardımcı olalım.

Türkiyedeki Tarihi Anıtların Korunmasına ve Onarılmasına

Yardım Derneği

ANKARA: Vakıflar Apartmanı 2 inci kat

İş Bankasının bütün şubeleri 3417 sayılı hesabımıza yatırılacak paraları kabul eder.

Bugün çıkmakta olan Halkevi dergilerinin listesi

Derginin Adı	Çıkaran Halkevi	Kaç günde Bir çıktığı
Taşpınar	Gaziantep	2 ayda bir
Çorumlu	Çorum	ayda bir
Doğuş	Kars	ayda bir
Erciyes	Kayseri	onbeş günde bir
Fikirler	İzmir	iki ayda bir
Gediz	Manisa	onbeş günde bir
Görüşler	Adana	ayda bir
Halkevi	Eskişehir	ayda bir
İnanç	Denizli	ayda bir
İnan	Trabzon	ayda bir
Karadağ	Diğarbokır	ayda bir
Karacılmas	Zonguldak	onbeş günde bir
Keşnak	Balıkesir	ayda bir
Konya	Konya	onbeş günde bir
Ondokuz mayıs	Samsun	onbeş günde bir
Taşpınar	Afyon	ayda bir
Türk Akdeniz	Antalya	ayda bir
Ön	Isparta	ayda bir
Uludağ	Bursa	ayda bir
Yeni Türk	Eminönü	ayda bir
Halk bilgi haberler	Eminönü	ayda bir

TÜRK TARİH KURUMU

Kurum Adı: TÜRK TARİH KURUMU
Sicil No: 255.7.2/24/801793
DERGİLER İNAN : TRABZON HALKEVİ KÜLTÜR DERGİSİ 33-39
(1947-1948) Markası: MARKASIZ Bulunduğu Yer: - Konusu:
TÜRKÇE

